

УДК: 347.736/.739
DOI: 10.5937/PDSC24083K

Др Владимир Козар, редовни професор
Правни факултет за привреду и правосуђе
Универзитет Привредна академија у Новом Саду
email:kozarv@pravni-fakultet.info; тел.: +381652170419

Ивана Мараи, докторанд
Правног факултета за привреду и правосуђе Универзитета Привредна
академија у Новом Саду, адвокат, Заједничка адвокатска канцеларија
„Алексић са сарадницима“ у Новом Саду
email:ivana.maras@lawofficealeksic.rs +381604182518

ПРАВНЕ ПОСЛЕДИЦЕ ОТВАРАЊА СТЕЧАЈНОГ ПОСТУПКА ПО СТЕЧАЈНОГ ДУЖНИКА

Анстракт:

У раду су анализиране законске одредбе, ставови судске праксе, као и мишљења правне науке о правним последицама отварања стечајног поступка по стечајног дужника. Посебна пажња посвећена је преласку права и обавеза на стечајног управника као најважнијој последици. Закључено је да долази до обједињавања заступничке и управљачке функције у личности стечајног управника. Указано је на значај гашења раније стечених уговорних и законских права прече куповине, као правне последице отварања стечајног поступка, чиме се избегава колизија са законским правом прече куповине обезбеђеног повериоца на предмету разлучног, односно заложног права. Анализирани су проблеми у вези гашења законског права прече куповине на предмету реституције у случају стечаја задужбине, затим права прече куповине на културним добрима, као и гашење законског права прече куповине на уделу у вишечланом друштву с ограниченом одговорношћу. Објашњена су питања везана за давање наследничке изјаве ако је стечајни дужник стекао наследство после отварања стечајног поступка на основу тестаментa.

Кључне речи: *отварање стечајног поступка; правне последице; право прече куповине; наследничка изјава.*

УВОД

Отварањем стечајног поступка настају значајне материјалноправне последице по стечајног дужника и његову имовину, као и у односу на потраживања поверилаца и правне послове. Истовремено, наступају и процесноправне последице, које доводе до обавезног прекида свих судских и управних поступака, као и успостављања законске забране извршења и намирења. Законом о стечају – ЗС, *Службени гласник РС*, бр. 104/09, 99/11, 71/12 – одлука УС, 83/14, 113/17, 44/18, регулисане су правне последице отварања стечајног поступка по стечајног дужника, које су тема овог рада. Стечајни поступак, као процес, покреће се предлогом повериоца, дужника или ликвидационог управника, као овлашћених предлагача,¹ док се доношење одлуке о том предлогу ако суд утврди постојање једног од законских стечајних разлога, дакле, позитивне одлуке о усвајању предлога, назива отварањем стечајног поступка (ЗС, чл. 55 ст. 1).² Стечајни судија отвара стечајни поступак доношењем решења о отварању стечајног поступка којим се усваја предлог за покретање стечајног поступка.³ Све правне последице стечаја, укључујући и прелазак права и обавеза на стечајног управника, као последицу по статус стечајног дужника и његових органа, наступају отварањем стечајног поступка, а не покретањем поступка подношењем иницијалног акта – предлога овлашћеног предлагача.⁴

Стечајни поступак представља посебну врсту грађанског судског поступка⁵, те се отуда на овај поступак поред стечајног закона, на питања која њиме нису посебно уређена, сходно и супсидијарно примењују и одговарајуће одредбе Закона о парничном поступку – ЗПП⁶, сагласно начелу императивности и преклузивности из чл. 7 ст. 1 ЗС.⁷ „Након наступања правних последица отварања стечаја, странке у поступку нису више само предлагач и стечајни дужник, већ и повериоци, као и други учесници поступка, којима закон даје могућност да своја права у односу на стечајног дужника остварују у овом

¹ ЗС, чл. 55 ст. 1.

² Козар, В. и Алексић Н. (2020). Последице отварања стечајног поступка у српском процесном праву. *Право и привреда*, 58(2), стр. 84.

³ ЗС, чл. 69 ст. 1.

⁴ Козар, В. и Алексић Н. (2018). Мере обезбеђења и „мораторијум“ у претходном стечајном поступку. *Право и привреда*, 56(4–6), стр. 516.

⁵ Васиљевић, М. (1997). *Пословно право*. Београд: Савремена администрација, стр. 328.

⁶ *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС, 55/2014, 87/2018, 18/2020

⁷ Шаркић, Н., Радловић, Д., Почуча, М. (2019). *Посебни грађански поступци*. Београд: Правни факултет Универзитета Унион у Београду, ЈП Службени гласник, стр. 319–320.

поступку, јер стечај омогућава колективно и сразмерно намирење стечајних поверилаца⁸ у складу са стечајним законом и начелом заштите стечајних поверилаца.⁹

ЗС Закон предвиђа шест правних последица отварања стечајног поступка по стечајног дужника, од којих су у тема овог рада прелазак права и обавеза на стечајног управника, гашење раније стечених права прече куповине, као и давање наследничке изјаве.

1. ГУБИТАК ПОСЛОВНЕ И ОГРАНИЧЕЊЕ ПРАВНЕ СПОСОБНОСТИ

Отварање стечајног поступка производи правне последице на статус стечајног дужника и његових органа.¹⁰ Даном отварања стечајног поступка престају заступничка и управљачка права директора, заступника и пуномоћника, као и органа управљања и надзорних органа стечајног дужника и та права прелазе на стечајног управника.¹¹ „Уместо директора привредног друштва, коме престаје својство статутарног заступника, као заступник правног лица – стечајног дужника, у Регистар привредних субјеката уписује се стечајни управник.“¹²

„Од отварања стечајног поступка до његовог окончања, стечајни дужник задржава свој правни субјективитет и заступа га стечајни управник.“¹³ То значи да може бити носилац права и обавеза. Он и даље послује за ограничењима која су му постављена и која одговарају стању у коме се налази, али се у фирму, односно пословно име стечајног дужника, које представља једно од најзначајнијих индивидуалних обележја, додаје ознака „у стечају“.¹⁴

⁸ Обућина, Ј. (2015) Положај и остваривање права стечајних поверилаца у поступку банкротства и поступку реорганизације [Права поверилаца у стечајном поступку – Материјал са V Стручног скупа Агенције за лиценцирање стечајних управника и XI Европског правног и политичког форума – Копаоник], (2015, Новембар 19). Преузето са:

<https://www.alsu.gov.rs/bap/upload/documents/seminari/novembar2015/Referat - Jasminka Obucina - Položaj i ostvarivanje prava stečajnih poverilaca.pdf>, стр. 4.

⁹ ЗС, чл. 3.

¹⁰ Васиљевић, М., *Пословно право*, стр. 331

¹¹ ЗС, чл. 74 ст. 1.

¹² Козар, В. и Алексић Н. (2022). Прелазак права и обавеза на стечајног управника као последица отварања стечајног поступка. У: Татјана Јевремовић Петровић (уредник). *Зборник радова са XXX сусрета правника у привреди Републике Србије*. Београд: Удружење правника у привреди Србије, стр. 30.

¹³ Дукић Мијатовић, М. (2019). Специфичности стечајне легислативе Републике Србије у транзиционој фази развоја привреде. У: Небојша Шаркић *et al.* (уредник). *Век и по регулисања стечаја у Србији – зборник радова са саветовања*. Београд: Институт за упоредно право, стр. 91.; Царић, С. *et al.* (2016). *Привредно право*. Нови Сад: Универзитет Привредна академија, Факултет за економију и инжењерски менаџмент, стр. 105.

¹⁴ Миленовић, Д. (1990). Правне последице отварања стечајног поступка. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, 30, стр. 166.

Отварањем стечајног поступка привредни субјекат „губи пословну способност“, а „стечајни управник постаје законски заступник *sui generis* привредне организације која је пала под стечај.“¹⁵ У правној науци постоји мишљење да се „стечајном дужнику ограничава пословна способност“¹⁶ што се највише огледа у забрани располагања имовином и спречавању умањења стечајне масе из које се намирују стечајни повериоци. Према другом схватању отварање стечајног поступка доводи до престанка, односно потпуног губитка пословне способности¹⁷, „будући да сви органи, заступници и пуномоћници губе своје функције.“¹⁸

С друге стране, у правној науци преовладава мишљење да дејство отварања стечаја на статус субјекта стечаја доводи до ограничавања правне способности.¹⁹ Јер, „стечајни дужник више не може бити носилац свих права и обавеза као пре, већ може само окончати неопходне започете послове, те и закључивати нове уговоре који из тога произлазе и из потребе уновчења имовине дужника...“²⁰ Следи закључак да се правном лицу, које због своје природе већ има ужу²¹, односно специјалну правну способност, за разлику од физичких лица која имају општу правну способност, отварањем стечаја додатно ограничава могућност да буде носилац права и обавеза.²² „Стечајни управник је најзначајнији орган стечајног поступка, али и централна личност у поступку.“²³ Он је истовремено и орган стечајног дужника и орган стечајног поступка.²⁴

¹⁵ *Ibid.*, стр. 164.

¹⁶ Чоловић, В., Милијевић, Н. (2020). *Стечај теорија–пракса*. Бања Лука: Удружење правника Републике Српске, стр. 137–138.

¹⁷ Миленовић, Д., *Правне последице отварања стечајног поступка*, стр. 164.

¹⁸ Васиљевић, М., *Пословно право*, стр. 330–331.

¹⁹ Миленовић, Д., *Правне последице отварања стечајног поступка*, стр. 166.

²⁰ Васиљевић, М., *Пословно право*, стр. 331.

²¹ Станковић, М., Варађанин, Т. (2023). *Увод у грађанско право*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе, стр. 74.

²² Козар, В. (2022). Правне последице отварања стечајног поступка по статус стечајног дужника и његових органа. У: Милан Почуча (уредник). *Право, наука и друштво - актуелна питања и перспективе, Зборник радова са XIX међународног научног скупа „Правнички дани - Проф, др Славо Царић“*. Нови Сад: Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, стр. 148.

²³ Миленовић, Д. (2010). Стечајни управник. *Право и привреда*, 47(7–9), стр. 258.

²⁴ Органи стечајног поступка су стечајни судија, стечајни управник, скупштина поверилаца и одбор поверилаца (ЗС, чл. 17).

1.1. Престанак пуномоћја издатих пре отварања стечајног поступка

Пуномоћја која је дао стечајни дужник, а која се односе на имовину која улази у стечајну масу, престају отварањем стечајног поступка.²⁵ Стечајни закон, дакле, као правну последицу отварања стечајног поступка предвиђа престанак пуномоћја која се односе на имовину која улази у стечајну масу, дакле не свих пуномоћја која је дао стечајни дужник. Међутим, није ближе прописано која су то пуномоћја, тј. шта се сматра пуномоћјима „*која се односе на имовину која улази у стечајну масу*“, а нарочито да ли се престанак односи и на парнична пуномоћја дата пре покретања стечајног поступка. Међутим, како се и парнично пуномоћје односи на имовину која улази у стечајну масу, с обзиром да се у парничном поступку пружа судска правна заштита приликом решавања грађанскоправних спорова, између осталог, из привредних, имовинскоправних и других грађанскоправних односа²⁶, следи закључак да отварање стечајног поступка има за правну последицу престанак парничног пуномоћја која је дао стечајни дужник. Јер, „даном покретања стечајног поступка, стечајни дужник губи парничну способност, ... а овлашћења за заступање дужника прелазе на стечајног управника“²⁷ укључујући и издавање пуномоћја у поступцима који настају поводом стечајног поступка, као и у поступцима који су текли пре отварања стечајног поступка, а настављени након његовог отварања.²⁸ Шта више, процесни закон изричито прописује да пуномоћје које је издало правно лице престаје отварањем стечајног поступка.²⁹ Такво опредељење законодавца има у виду обавезан прекид парничног поступка, који наступа по сили закона³⁰, као процесноправна последица отварања стечајног поступка³¹, што спречава наступање штетних последица за странку, јер рокови не теку, а суд не може да предузима парничне радње у току прекида.³²

²⁵ ЗС, чл. 74 ст. 3.

²⁶ ЗПП, чл. 1.

²⁷ Влада Републике Србије. (2004). Предлог закона о стечајном поступку – Образложење, (2024, Мај 30). Преузето са: <https://www.srbija.gov.rs>, стр. 66.

²⁸ ЗПП, чл. 94 ст. 2.

²⁹ ЗПП, чл. 94 ст. 1.

³⁰ ЗПП, чл. 222 тач. 5. и ЗС, чл. 88.

³¹ Козар, В. и Алексић Н., *Последице отварања стечајног поступка у српском процесном праву*, стр. 86.

³² Козар, В. (2012). *Водич за примену новог Закона о парничном поступку – најважније новине у односу на претходни закон*. Београд: Пословни биро, стр. 204.

2. НЕДОЗВОЉЕНОСТ РАСПОЛАГАЊА ИМОВИНОМ ПОСЛЕ ОТВАРАЊА СТЕЧАЈНОГ ПОСТУПКА

Правни посао располагања стварима и правима која улазе у стечајну масу, који је стечајни дужник закључио после отварања стечајног поступка, не производи правно дејство, осим у случају располагања за која важе општа правила поуздања у јавне књиге, а друга страна има право да захтева враћање противчинидбе из стечајне масе као стечајни поверилац.³³ Реч је, пре свега, о накнадним двостранообавезним уговорима, које су стечајни дужник и друга уговорна страна закључили након наступања правних последица отварања стечајног поступка.³⁴ Прописивањем правила да „друга страна има право да захтева враћање противчинидбе из стечајне масе као стечајни поверилац“, одступљено је од општег правила из чл. 104 ст. 1 тач. 3 ЗС које предвиђа да су обавезе стечајне масе и обавезе које су настале неоснованим обогаћењем стечајне масе, укључујући и као последица ништавих правних послова.³⁵ Дакле, друга страна – сауговорач стечајног дужника у погледу потраживања на име „враћања противчинидбе из стечајне масе“ има положај „обичног“ – стечајног повериоца из трећег исплатног реда,³⁶ који се намирује сразмерно висини његовог потраживања, тек пошто се приоритетно намире трошкови стечајног поступка, затим обавезе стечајне масе, као и стечајни повериоци вишег исплатног реда.³⁷

2.1. Начело поуздања у јавне књиге и забележба у катастар непокретности стечаја као личног стања

Битан изузетак од правила да правни послови предузети после отварања стечајног поступка, не производе правно дејство, односи се на „располагања за која важе општа правила поуздања у јавне књиге.“ Јер, када је у питању промет непокретности, важи начело поуздања, „које подразумева да су подаци уписани у катастру истинити и потпуни и да савесно лице не може сносити штетне

³³ ЗС, чл. 74 ст. 2.

³⁴ Према критеријуму времена закључења у односу на тренутак наступања правних последица отварања стечајног поступка, правна наука разликује претходне и накнадне двостранообавезне уговоре. Види: Радовић, В. (2009). Дилеме у вези са појмом неизвршених двостранообавезних уговора у стечају. *Право и привреда*, 46(5–8), стр. 411.

³⁵ Козар, В. (2022). Редослед намирења поверилаца из стечајне масе – исплатни редови. *Радно-правни саветник*, 3, стр. 68.

³⁶ ЗС, чл. 54 ст. 4 тач. 3.

³⁷ ЗС, чл. 54 ст. 1–3.

последнице због тог поуздања³⁸, с тим што је у оквиру врсте забележбе личних стања имаоца права³⁹ предвиђена и забележба стечаја која се уписује на основу решења надлежног суда⁴⁰ по службеној дужности, као и на захтев странке.

У актуелној управној пракси заузет је став о забележби стечаја као забележби личних стања, која се уписује на основу решења надлежног привредног суда о отварању стечајног поступка, као исправи за упис: „...Нејасно је образложење првостепеног органа у коме стоји да ни у поновљеном захтеву подносилац Д..., и стецају није доказао постојање ваљане исправе за упис забележбе о покренутом стечају на предметној непокретности, па је решено као у диспозитиву ожалбеног решења. Међутим, имајући у виду да је подносилац доставио решење Привредног суда у Н..., Посл.бр. ..., којим се отвара стечајни поступак над дужником Д., а да је одредбом члана 159. став 1. Правилника о катастарском премеру и катастру непокретности (*Службени гласник РС*, бр. 7 од 29. 1. 2016), прописано да забележба личних стања имаоца права на непокретности уписује се као забележба стечаја, а на основу решења надлежног суда (ст. 2), те је у том смислу нејасна одлука првостепеног органа којом одбија захтев за упис забележбе покретања стечајног поступка над Д..., с обзиром на то да је подносилац доставио решење Привредног суда у Н..., Посл.бр...“⁴¹

Уколико у катастар није уписана забележба стечаја, следи закључак да савестан стипцилац који је, поуздајући се у истинитост и потпуност података уписаних у катастру (укључујући и одсуство забележбе стечаја) са стечајним дужником закључио уговор о промету непокретности која улази у стечајну масу после отварања стечајног поступка, не може сносити штетне последице због тог поуздања, наравно под условом да из другог јавног регистра – нпр. из Регистра привредних субјеката није могао сазнати податак о отварању стечајног поступка над правним лицем – продавцем, и о упису стечајног управника као статутарног заступника уместо директора. Дакле, у случају савесности стипцилаца, правни посао располагања стварима и правима која улазе у стечајну масу, производио би правно дејство, односно био би пуноважан.

³⁸ Закон о поступку уписа у катастар непокретности и водова – ЗПУКРНВ, *Службени гласник РС*, бр. 41/2018, 95/2018, 31/2019, 15/2020, 92/2023, чл. 3 тач. 4.

³⁹ ЗПУКРНВ, чл. 15 ст. 1 тач. 5.

⁴⁰ Правилник о катастарском премеру и катастру непокретности, *Службени гласник РС*, бр. 7/2016, 88/2016, 7/2019 (други пропис), чл. 159.

⁴¹ Из решења Републичког геодетског завода бр. 952-02-23-2034/2016 од 27. 7. 2016, (2024, Мај 30). Преузето са:

<https://www.rgz.gov.rs/content/docs/000/000/003/pravni%20stav%20zabelezb%20stecaja%20kao%20zabelezb%20licnih%20stanja.pdf>

3. ГАШЕЊЕ РАНИЈЕ СТЕЧЕНИХ ПРАВА ПРЕЧЕ КУПОВИНЕ

Једна од последица отварања стечајног поступка по стечајног дужника јесте гашење раније стечених права прече куповине (ЗС, чл. 75)⁴², како уговорног⁴³, тако и законског (нпр. права прече куповине сувласника непокретности⁴⁴, власника суседног пољопривредног земљишта⁴⁵ или корисника шуме у државној својини⁴⁶), у погледу имовине стечајног дужника, као и истовремено установљавање законског права прече куповине у корист обезбеђених поверилаца, као и са њима повезаних лица, на предмету различног, односно заложног права, у случају метода продаје непосредном погодбом (ЗС, чл. 136г).⁴⁷

Продаја са правом прече куповине је такав уговор о продаји у коме се купац обавезује да, у случају продаје ствари, прво учини понуду продавцу и то под истим условима као и трећем лицу. Купац као власник може у принципу слободно располагати са ствари, али у присуству одредбе о пречем праву куповине у корист продавца, његова обавеза је да не закључи уговор о продаји док продавцу не понуди ствар под истим условима под којима би је продао трећем лицу. Ти услови најчешће се односе на висину цене, која за треће лице не сме бити нижа од оне која је понуђена продавцу... Када продавац не прихвати понуду, купац може продати ствар трећем лицу. Као што се види, одступање од основог вида уговора о продаји је у једном ограничењу слободе уговарања на страни купца⁴⁸. Ограничење се односи на избор саговорача – купца, приликом закључења новог уговора о продаји, односно трећег лица коме купац из ранијег уговора може продати ствар. „Извор права прече куповине о коме је овде реч налази се у самом уговору о продаји. Али, могуће га је

⁴² Шаркић, Н., Радуловић, Д., Почуча, М. *op. cit.*, стр. 380.

⁴³ Уговорном одредбом о праву прече куповине обавезује се купац да извести продавца о намераваној продаји ствари одређеном лицу, као и о условима те продаје, и да му понуди да он ствар купи за исту цену (ЗОО, чл. 527).

⁴⁴ Закон о промету непокретности – ЗПН, *Службени гласник РС*, бр. 93/2014, 121/2014, 6/2015, установио је право прече куповине у корист сувласника, прописујући да сувласник непокретности, који намерава да прода свој сувласнички део, дужан је да га претходно понуди на продају осталим сувласницима (чл. 5 ст. 1).

⁴⁵ Власник који намерава да прода пољопривредно земљиште, дужан је да га претходно понуди власнику суседног пољопривредног земљишта (ЗПН, чл. 6 ст. 1).

⁴⁶ Сопственик шуме који намерава да прода шуму дужан је да ту шуму прво понуди на продају кориснику шуме ако се она граничи са шумом у државној својини, с тим што је дужан је да у понуди наведе услове и цену продаје (Закон о шумама, *Службени гласник РС*, бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015, 95/2018 (други закон), чл. 100).

⁴⁷ Мараш, И. и Козар, В. (2021). Заштита права обезбеђених поверилаца у поступку продаје имовине стечајног дужника. *Економика предузећа*, 69(5–6), стр. 377.

⁴⁸ Перовић, С. (уредник). (1995). *Коментар Закона о облигационим односима*, књига друга, Београд: Савремена администрација, стр. 981.

уговорити уз неки други уговор, на пример, уговор о закупу.⁴⁹ У том случају закупцу припада право прече куповине ако власник ствари – закуподавац одлучи да прода ствар, која је предмет закупа, трећем лицу. „Право прече куповине може се такође конституисати и законом.“⁵⁰

Претходни стечајни закон⁵¹ није имао одредбе о дејству стечаја на раније стечена права прече куповине, док је Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији – ЗППСЛ⁵² у делу „Уновчење имовине дужника“ садржао два правила, супротна важећем закону: „О продаји имовине дужника обавештавају се лица која имају право прече куповине“ (чл 131 ст. 3). „Право прече куповине зграде намењене за образовање, науку, културу, здравство и социјалну заштиту и ствари уграђених у те зграде, као и ствари које непосредно служе образовању, науци, култури, здравству и социјалној заштити имају лица која испуњавају услове за обављање такве делатности“ (чл. 132 ст. 2). Дакле, прописујући обавезу обавештавања лица која имају право прече куповине, ЗППСЛ је пошао од претпоставке да се отварањем стечајног поступка не гасе раније стечена права прече куповине у погледу имовине стечајног дужника. Поред тога, сагласно социјалној компоненти тадашњег правног система, ЗППСЛ је установио и једно посебно законско право прече куповине на непокретностима одређене намене, у корист лица која испуњавају услове за обављање образовне, научне, културне и здравствене делатности, као и делатности социјалне заштите.

„Право прече куповине може се дефинисати као право чији је ималац овлашћен да у случају продаје ствари на коју се односи право прече куповине, стекне ту ствар пре свих осталих, по основу куповине, ако испуни све услове продаје које диктира власник ствари (продавац).“⁵³

Гашењем раније стечених права прече куповине избегава се колизија са законским правом прече куповине обезбеђених – разлучних и заложних повериоца, на предмету разлучног, односно заложног права, до које би дошло да није прописана ова последица отварања стечајног поступка.⁵⁴ Нпр. у случају да разлучни поверилац има хипотеку на сувласничком уделу свога дужника на одређеној непокретности, његово право прече куповине у случају метода

⁴⁹ *Ibid.*, стр. 982.

⁵⁰ *Ibid.*

⁵¹ Закон о стечајном поступку – ЗСП, *Службени гласник РС*, бр. 84/04, 85/05 - др. закон

⁵² *Службени лист СФРЈ*, бр. 84/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 37/93, 28/96

⁵³ Цветић, Р. (2014). Право прече куповине у извршном поступку у Републици Србији. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 48(4), стр. 147–148.

⁵⁴ Дукић Мијатовић, М. и Козар, В. (2021). Заштита права прече куповине разлучних и заложних поверилаца у случају продаје оптерећене имовине непосредном погодбом. *Право, теорија и пракса*, 38(1), стр. 3.

продаје непосредном погодбом, дошло би у сукоб за законским правом прече куповине власника другог сувласничког удела. Иста колизија постојала би између права прече куповине разлучног повериоца, који има хипотеку на одређеном пољопривредном земљишту или шуми и власника суседног пољопривредног земљишта, односно корисника шуме у државној својини. Такође, до сукоба два права прече куповине дошло би и у случају постојања залогa на уделу стечајног дужника у другом, вишечланом друштву с ограниченом одговорношћу. То је последица дејства права прече куповине као апсолутног права, која дејствују *erga omnes*, и, по правилу, међусобно се искључују, тако да на истој ствари не могу истовремено постојати два апсолутна права исте врсте и истог реда, у корист различитих титулара.⁵⁵

У чл. 75 ЗС прописано је да се отварањем стечајног поступка гасе раније стечена права прече куповине у погледу имовине стечајног дужника. Ако је носилац права прече куповине за такво право извршио одређену престацију стечајном дужнику (нпр. ако је платио купопродајну цену), он може вредност такве престације потраживати као стечајни поверилац. Дакле, носилац права прече куповине у погледу потраживања „вредности престације“ има положај „обичног“ – стечајног повериоца из трећег исплатног реда, који се намирује сразмерно висини његовог потраживања, тек пошто се приоритетно намире трошкови стечајног поступка, затим обавезе стечајне масе, као и стечајни повериоци вишег исплатног реда.⁵⁶ Међутим, ако се стечајни поступак обустави услед усвајања плана реорганизације, а имовина која је била предмет права прече куповине није продата, право прече куповине се поново успоставља.⁵⁷

3.1. Гашење законског права прече куповине на предмету реституције у случају стечаја задужбине

У чл. 62 ст. 3 и 4 Закона о враћању одузете имовине и обештећењу – ЗВОИО⁵⁸ прописано је да је враћена имовина у слободном промету, с тим што Република Србија, аутономна покрајина, односно јединица локалне самоуправе има право прече куповине приликом првог отуђења. Као санкција за повреду законског права прече куповине на имовини која је била предмет реституције,

⁵⁵ Козар, В. (2021). Остваривање заложних права у стечајном поступку из вредности оптерећене имовине. У: Драган Вујисић (уредник). *Услуге и владавина права*. Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу Институт за правне и друштвене науке, стр. 949.

⁵⁶ ЗС, чл. 54.

⁵⁷ Шаркић, Н., Радуловић, Д., Почуча, М. *op. cit.*, стр. 380,

⁵⁸ *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 108/2013, 142/2014, 88/2015 – Одлука Уставног суда, 95/2018, 153/2020

прописана је апсолутна ништавост акта отуђења (нпр. уговора о продаји, или оснивачког акта којим је враћена имовина унета као неновчани улог у основни капитал привредног друштва).⁵⁹ Међутим, с обзиром да право на враћање имовине имају само физичка лица (против којих се не спроводи стечајни поступак⁶⁰) и задужбине⁶¹ (дакле не и привредна друштва, односно друге категорије бивших власника са статусом правних лица), следи закључак да до гашења ове врсте законског права прече куповине Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе долази само у случају стечаја задужбине. На питања која се односе на стечај задужбине сходно се примењују правила из чл. 58 Закона о удружењима⁶² који као стечајни разлог прописује трајнију неспособност за плаћање, а на питања стечаја задужбине која нису уређена тим законом, сходно се примењују опште одредбе ЗС.⁶³

Према томе, отварањем стечаја над задужином долази до гашења законског права прече куповине Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, на предмету реституције, установљеног у случају првог отуђења имовине, која је враћена задужбини по ЗВОИО.

3.2. Забрана продаје уметничких дела, односно културних добара у поступку стечаја противно законском праву прече куповине Републике Србије

Културна добра су ствари и творевине материјалне и духовне културе од општег интереса, вреднована и утврђена у складу са законом, и чине саставни део материјалног културног наслеђа. Непокретна културна добра су културни предели, просторне културно-историјске целине, споменици културе, археолошка налазишта и знаменита места. Покретна културна добра су музејска грађа, архивска грађа, филмска и остала аудиовизуелна грађа, стара и ретка библиотечка грађа.⁶⁴

Право прече куповине културног добра у приватној својини, које је у правној науци оквалификовано као једно од ограничења овлашћења

⁵⁹ Козар, В. (2022). Утицај отварања стечајног поступка на законска и уговорна права прече куповине. У: Драган Вујисић (уредник). *Садашњост и будућност услужног права*. Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу Институт за правне и друштвене науке, стр. 964.

⁶⁰ Овим законом уређују се услови и начин покретања и спровођења стечаја над правним лицима (ЗС, чл. 1 ст. 1).

⁶¹ ЗВОИО, чл. 5 ст. 1.

⁶² *Службени гласник РС*, бр. 51/2009, 99/2011 (други закон), 44/2018 (други закон)

⁶³ Закон о задужбинама и фондицијама, *Службени гласник РС*, бр. 88/2010, 99/2011 (други закон), 44/2018 (други закон), чл. 53 ст. 1 и 2.

⁶⁴ Закон о културном наслеђу – ЗКН, *Службени гласник РС*, бр. 129/2021, чл. 3 тач. 5–7.

располагања непокретним културним добрима⁶⁵, има Република Србија. Право прече куповине културног добра у приватној својини у име и за рачун државе врши надлежна јавна установа заштите у зависности од врсте културног добра.⁶⁶ Дакле, надлежна установа заштите, у погледу остваривања права прече куповине, има положај законског заступника Републике Србије.

Законом о културном наслеђу изричито је забрањена продаја односно промет уметничких дела, односно културних добара у поступку стечаја без претходно спроведеног права прече куповине, на који начин се обезбеђује да Република Србија сачува та добра.⁶⁷ Дакле, посебним прописом установљено је законско право прече куповине на културним добрима у приватној својини у корист државе. На овај начин, Законом о културном наслеђу, као посебним (*lex specialis*), касније донетим прописом (*lex posterior*), искључено је гашење раније стечених законских права прече куповине као једне од последица отварања стечајног поступка по стечајног дужника (ЗС, чл. 75). У питању је примена правила да потоњи закон укида претходни (лат. *Lex posterior derogat priori*), које у римској правној традицији одражава опште правно начело, према коме касније донети правни акт односно правна норма, укида правни акт односно норму донесену раније ако имају исту правну снагу и регулишу исти садржај. Реч је о битној новини у односу на претходни Закон о културним добрима – ЗКД⁶⁸, који јесте био установио право прече куповине на непокретним и покретним културним добрима у корист надлежне установе заштите, али није изричито искључивао његово гашење као правну последицу стечаја.

Процедура заштите и остваривања законског права прече куповине државе на културном добру у приватној својини детаљно је прописана у чл. 103 ст. 4–9 ЗКН: Република Србија и установа, која је заступа, могу се одрећи права прече куповине културног добра. Установа заштите која је примила обавештење у обавези је да по службеној дужности у року од два дана обавести централну, односно надлежну матичну установу заштите. У случају продаје културног добра лице које продаје, односно лице које организује продају (нпр. стечајни управник) је дужно да о намери, месту, времену продаје и цени предметног добра обавести установу заштите културног наслеђа, која је у обавези је да се у року не дужем од 30 дана од добијања обавештења изјасни о намери коришћења права прече куповине. У случају да се установа заштите

⁶⁵ Челић, Д. (2021). Ограничења права својине на непокретним културним добрима. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 55(2), стр. 559.

⁶⁶ ЗКН, чл. 103 ст. 1 и 3.

⁶⁷ ЗКН, чл. 103 ст. 2.

⁶⁸ *Службени гласник РС*, бр. 71/94, 52/2011 (други закони), 99/2011 (други закон), 6/2020 (други закон), 35/2021 (други закон), чл. 119.

одрекне права прече куповине културног добра или не одговори на понуду у року од 30 дана, власник предметног добра може то добро продати другом лицу под условима који не могу бити повољнији од услова који су били понуђени установи заштите. Изричито је прописано да се остваривање права прече куповине непокретног културног добра обавља се на начин и по поступку утврђеном Законом о промету непокретности.⁶⁹ Како остваривање права прече куповине обухвата и заштиту тога права у случају његове повреде, следи закључак да је апсолутно ништав уговор о продаји културног добра у приватној својини, укључујући и продају у стечајном поступку, ако је његовим закључењем повређено право прече куповине државе, нпр. ако није испоштована прописана процедура (недостављање обавештења установи заштите културног наслеђа о намери, месту, времену продаје и цени предметног добра) или ако је културно добро продато другом лицу под повољнијим условима од услова који су били понуђени установи заштите и сл. Јер, Закон о промету непокретности, на чију примену упућује ЗКН, у чл. 10 ст. 1 прописује другачију садржину тужбеног захтева имаоца права прече куповине, тако што уместо општег правила о поништењу продаје из чл. 533 ст. 3 Закона о облигационим односима – ЗОО⁷⁰, прописује да „ималац права прече куповине може тужбом да захтева да се уговор о продаји непокретности огласи без дејства према њему⁷¹ и да се непокретност њему прода и преда под истим условима.“

Обавезу обавештавања установе заштите има лице које продаје, односно лице које организује продају (нпр. стечајни управник) и у случају продаје добра, за које претпоставља да поседују својства – културну вредност⁷², односно добра које ужива претходну заштиту.⁷³

Сагласно изложеном, отварање стечајног поступка не доводи до гашења законског права прече куповине државе на културном добру у приватној својини, јер је исто установљено у општем интересу, и то посебним, касније донетим законом. Стога, законско право прече државе јаче је у конкуренцији са законским правом прече куповине обезбеђених повериоца на културном добру

⁶⁹ *Службени гласник РС*, бр. 93/2014, 121/2014, 6/2015

⁷⁰ *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93, *Службени гласник РС*, бр. 18/2020

⁷¹ Постоји одређена сличност са захтевом из Паулијанске тужбе, односно са дејством побијања дужникових правних радњи: „Ако суд усвоји тужбени захтев, правна радња губи дејство само према тужиоцу и само колико је потребно за испуњење његових потраживања“ (ЗОО, чл. 284).

⁷² Културна вредност материјалног и нематеријалног наслеђа утврђује се на основу чињеница о својствима и особеностима наслеђа, значаја за очување идентитета и културе, као и историјских, уметничких, архитектонских, археолошких, антрополошких, етнологских, духовних, природњачких, техничких, научних, друштвених, економских и других вредности (ЗКН, чл. 26).

⁷³ ЗКН, чл. 104.

које је предмет њиховог различног, односно заложног права (нпр. на неком предмету ликовних и примењених уметности) у случају метода продаје непосредном погодбом.

У случају продаје културног добра у приватној својини за чије су одржавање, поправку и друге мере техничке заштите уложена средства буџета, у време важења претходног закона (ЗКД), сопственик је дужан надокнадити износ за који се, услед улагања тих средстава, повећала вредност културног добра, с тим што се на непокретно културно добро чија се вредност повећала улагањем буџетских средстава, до извршења обавезе стављала хипотека.⁷⁴ Следи закључак да би у случају метода продаје непосредном погодбом таквог културног добра у стечајном поступку установа заштите имала и право прече куповине, као обезбеђени поверилац, по општем правилу из чл. 136г ЗС.

Закон о црквама и верским заједницама⁷⁵ у чл. 27 ст. 1, под насловом „Заштита имовине“ предвиђа забрану индивидуалног или колективног извршења, односно принудног намирења поверилаца на одређеним категоријама ствари и права, прописујући: „Сакрална и културна баштина црква и верских заједница, укључујући и непокретна културна добра, не може бити предмет принудног извршења или отуђења у поступку стечаја или принудног поравнања.“ Сагласно томе, у правној науци постоји мишљење „да се својина на непокретним културним добрима сакралног карактера не би могла стећи окупацијом ни одржајем, нити би се могла засновати хипотека нити било које друго стварноправно средство обезбеђења потраживања.“⁷⁶

3.3. Гашење законског права прече куповине на уделу стечајног дужника у вишечланом друштву с ограниченом одговорношћу

Правно лице – стечајни дужник у својој имовини, која улази у стечајну масу, може имати и удео у друштву с ограниченом одговорношћу, у ком случају осталим члановима друштва, престаје раније стечено „законско диспозитивно право“⁷⁷ прече куповине на уделу, које је установио чл. 161 Закона о привредним друштвима – ЗПД⁷⁸, прописујући да чланови друштва имају право

⁷⁴ ЗКД, чл. 34.

⁷⁵ *Службени гласник РС*, бр. 36/2006

⁷⁶ Челић, Д., *Ограничења права својине на непокретним културним добрима*, стр. 564.

⁷⁷ Васиљевић, М. (2011). *Водич за примену Закона о привредним друштвима*. Београд: Intermex, стр. 213

⁷⁸ *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019, 109/2021

прече куповине удела који је предмет преноса трећем лицу⁷⁹, осим ако је то право искључено оснивачким актом или законом. Дакле, посебни закон (ЗС, чл. 75) у случају отварања стечаја над једним чланом друштва с ограниченом одговорношћу, искључује раније стечено законско право прече куповине осталих чланова друштва (ако ова њихова права иницијално нису била већ искључена оснивачким актом, на диспозитивној основи) на уделу стечајног дужника.⁸⁰

Када је у питању сопствени удео друштва – стечајног дужника, исти отварањем стечаја губи значај, јер се сопствени удео не продаје, с обзиром да сопствени удео „учествује у основном капиталу друштва“⁸¹, па се питање гашења права прече куповине чланова друштва и не поставља.

Постојање законског права прече куповине удела последица је „затворености друштва с ограниченом одговорношћу у односу на трећа лица“ која је најбоље видљива из режима уређивања преноса удела трећем лицу (које није члан друштва), што је „крунска разлика“ наспрам акционарских друштава.⁸² „Право прече куповине удела члана друштва с ограниченом одговорношћу јесте правна моћ члана друштва да захтева од члана друштва који отуђује свој удео да га прво њему понуди на продају по цени (и осталим условима) која би важила за трећег.“⁸³ „Ово правило је допунско-диспозитивне природе, тако да се може искључити оснивачким актом друштва.“⁸⁴

Међутим, у случају стечаја члана вишечланог друштва с ограниченом одговорношћу, затвореност друштва губи на значају, јер законодавац даје предност начелима стечаја, међу којима до посебног изражаја долази начело економичности из чл. 5 ЗС, у коме је прописано да се стечајни поступак спроводи тако да омогући остваривање највеће могуће вредности имовине стечајног дужника и највећег могућег степена намирења поверилаца у што краћем времену и са што мање трошкова, а имајући у виду и циљ стечаја –

⁷⁹ „Трећем лицу ... члан друштва може уступити свој удео само ако ... остали чланови нису заинтересовани да га откупе. Ово правило указује да иако се ради о друштву капитала води се рачуна о личним односима између чланова и друштва. Зато у друштво не може ући неко кога чланови не желе.“ – Мићовић, М. (2010) *Привредно право*, Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Институт за правне и друштвене науке, стр. 67.

⁸⁰ Козар, В., Утицај отварања стечајног поступка на законска и уговорна права прече куповине, стр. 965.

⁸¹ Шогоров, С. (2011). Пренос и поништење сопственог удела друштва с ограниченом одговорношћу. *Право и привреда*, 48(4–6), стр. 46.

⁸² Васиљевић, М, Водич за примену Закона о привредним друштвима, стр. 212

⁸³ Бабић, И. (2020). Право прече куповине удела члана друштва с ограниченом одговорношћу. *Право и привреда*, 58(3), стр. 255.

⁸⁴ *Ibid.*, стр. 254.

најповољније колективно намирење стечајних поверилаца остваривањем највеће могуће вредности стечајног дужника, односно његове имовине.⁸⁵

4. ДАВАЊЕ НАСЛЕДНИЧКЕ ИЗЈАВЕ

Ако је стечајни дужник стекао наследство после отварања стечајног поступка, наследничку изјаву даје стечајни управник.⁸⁶

Законом су уређени услови и начин покретања и спровођења стечаја над правним лицима⁸⁷, што значи да је могуће покретање и спровођење стечаја само над правним лицима.⁸⁸ Како у нашем правном систему стечајни дужник може бити само правно лице, док није могуће спровођење стечајног поступка над физичким лицима, укључујући предузетнике и пољопривреднике⁸⁹, следи закључак да није у питању законско наслеђивање, јер правно лице не може бити законски наследник, већ само завештајни (тестаментални) наследник.

Закон о наслеђивању – ЗН⁹⁰ у чл. 3 ст. 3 садржи опште правило о способности правног лица за наслеђивање, прописујући да „на основу завештања може наследити и правно лице, ако посебним прописима није што друго одређено“. Наследник се може одрећи наслеђа изјавом пред судом до окончања првостепеног поступка за расправљање заоставштине.⁹¹

Ако се до окончања првостепеног поступка за расправљање заоставштине наследник не одрекне наслеђа, сматраће се да се наслеђа примио (прећутни пријем наслеђа).⁹² Изјава о пријему наслеђа неопозива је.⁹³

Следи закључак да позитивна наследничка изјава, коју у име стечајног дужника, даје стечајни управник, може бити прећутна и изричита, док је изјава о одрицању од наслеђа само изричита.

При томе, стечајни управник мора водити рачуна да наследник одговара за оставиоцеве дугове до висине вредности наслеђене имовине⁹⁴, што значи да је у питању је ограничена одговорност, док наследник који се одрекао наслеђа

⁸⁵ ЗС, чл. 2.

⁸⁶ ЗС, чл. 76.

⁸⁷ ЗС, чл. 1 ст. 1.

⁸⁸ Козар, В. и Алексић Н. (2018). *Коментар Закона о стечају са новелама из 2017. године и судском праксом*. Београд: Пословни биро, стр. 46.

⁸⁹ Козар, В. (2020). Уједначавање положаја инсолвентних правних и физичких лица увођењем личног банкрота. У: Миодраг Мићовић (уредник). *Услуге и права корисника*. Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу Институт за правне и друштвене науке, стр. 856–857.

⁹⁰ *Службени гласник РС*, 46/95, 101/2003, 6/2015

⁹¹ ЗН, чл. 213 ст. 1.

⁹² ЗН, чл. 219 ст. 1.

⁹³ ЗН, чл. 220 ст. 3.

⁹⁴ ЗН, чл. 222.

не одговара за оставиочеве дугове.⁹⁵ Одговорност санаследника је ограничена и солидарна: Санаследници солидарно одговарају за оставиочеве дугове, сваки до висине вредности свог наследног дела, без обзира на то да ли је извршена деоба наследства. Дугови се међу санаследницима деле сразмерно њиховим наследним деловима ако из завештања не следи што друго.⁹⁶ То значи да ако један санаследник плати цео оставиочев дуг према одређеном повериоцу (који не превазилази вредност висине његовог наследног дела), има право да се регресира од осталих санаследника сразмерно њиховим наследним деловима, применом цитираног правила, као и општег правила о праву испуниоца на накнаду из чл. 423 ст. 1 ЗОО, у коме је прописано да дужник који је испунио обавезу има право захтевати од сваког садужника да му накнади део обавеза који пада на њега.⁹⁷

5. ЗАКЉУЧАК

Отварање стечајног поступка доводи до губитка пословне способности и ограничења правне способности стечајног дужника.

Правни посао располагања стварима и правима која улазе у стечајну масу, који је стечајни дужник закључио после отварања стечајног поступка, не производи правно дејство, осим у случају располагања за која важе општа правила поуздања у јавне књиге, а друга страна има право да захтева враћање противчинице из стечајне масе као стечајни поверилац.

Отварањем стечајног поступка престају раније стечена уговорна и законска права прече куповине, у погледу имовине стечајног дужника, као што је право прече куповине сувласника непокретности, власника суседног пољопривредног земљишта или корисника шуме у државној својини, осим законског право прече куповине државе на културном добру у приватној својини, које се не гаси.

Отварањем стечаја над задужбином долази до гашења законског права прече куповине Републике Србије, аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, на предмету реституције, установљеног у случају првог отуђења имовине, која је враћена задужбини по Закону о враћању одузете имовине и обештећењу.

⁹⁵ ЗН, чл. 223.

⁹⁶ ЗН, чл. 224.

⁹⁷ Козар, В. (2022). Могућност наплате у случају смрти извршног дужника. *Радно-правни саветник*, 2, стр. 86.

Отварање стечајног поступка не доводи до гашења законског права прече куповине државе на културним добрима у приватној својини, јер је исто установљено у општем интересу.

Отварање стечајног поступка над једним чланом друштва с ограниченом одговорношћу доводи до престанка раније стеченог законског права прече куповине осталих чланова друштва на уделу стечајног дужника.

Ако је стечајни дужник на основу тестаментa стекао наследство после отварања стечајног поступка, наследничку изјаву даје стечајни управник, и у том случају стечајни дужник одговара за оставиочеве дугове до висине вредности наслеђене имовине, што значи да је у питању ограничена солидарна одговорност.

Vladimir Kozar, PhD, Full Professor

*Faculty of Law for Commerce and Judiciary Novi Sad
University Business Academy in Novi Sad*

Ivana Maraš, PhD student

*of the Faculty of Law for Commerce and Judiciary of the University Business
Academy in Novi Sad
Lawyer, Aleksić and Associates Law Office, Novi Sad*

LEGAL CONSEQUENCES OF OPENING THE BANKRUPTCY PROCEEDINGS ON THE BANKRUPTCY DEBTOR

Abstract:

The paper analyzes legal provisions, the standpoints of court practice, as well as opinions of jurisprudence regarding the legal consequences of opening bankruptcy proceedings on the status of the bankruptcy debtor. Special attention was paid to the transfer of rights and obligations to the bankruptcy manager as the most important consequence of opening bankruptcy proceedings on bankruptcy debtor. It was pointed out that the representation and management function are merging in the person of the bankruptcy manager. It was pointed out the importance of terminating previously acquired contractual and legal preemptive rights, as a legal consequence of opening bankruptcy proceedings, and thus avoiding a collision with the legal preemptive right of the secured creditor on the subject of separate or pledge right. Problems related to the termination of the legal pre-emptive right on the subject of restitution in case of bankruptcy of the endowment, then the pre-emptive right on cultural goods, as well as the termination of the legal pre-emptive right in a multi-shareholder limited liability company were analyzed. Issues related to the issuance of an inheritance statement if the bankruptcy debtor acquired the inheritance after the opening of bankruptcy proceedings on the basis of a will are explained.

Key words: *opening of the bankruptcy proceedings; legal consequences; preemptive rights; inheritance statement.*

ЛИТЕРАТУРА

1. Бабић, И. (2020). Право прече куповине удела члана друштва с ограниченом одговорношћу. (3), стр. 254–269.
2. Билбија, В. (2012). Радноправни положај запослених код стечајног дужника и потраживања запослених у случају стечајног поступка над послодавцем, законске одредбе и стварност. *Право – теорија и пракса*, 29(4–6), стр. 41–59.
3. Васиљевић, М. (1997). *Пословно право*. Београд: Савремена администрација
4. Васиљевић, М. (2011). *Водич за примену Закона о привредним друштвима*. Београд: Intermex
5. Дукић Мијатовић, М. (2019). Специфичности стечајне легислативе Републике Србије у транзиционој фази развоја привреде. У: Небојша Шаркић *et al.* (уредник). *Век и по регулисања стечаја у Србији – зборник радова са саветовања*. (стр. 87–94). Београд: Институт за упоредно право
6. Дукић Мијатовић, М. и Козар, В. (2021). Заштита права прече куповине разлучних и заложних поверилаца у случају продаје оптерећене имовине непосредном погодбом. *Право, теорија и пракса*, 38(1), стр. 1–12.
7. Козар, В. (2022). Правне последице отварања стечајног поступка по статус стечајног дужника и његових органа. У: Милан Почуча (уредник). *Право, наука и друштво - актуелна питања и перспективе, Зборник радова са XIX међународног научног скупа „Правнички дани - Проф, др Славко Царић“*. (стр. 146–156.) Нови Сад: Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе
8. Козар, В. (2022). Утицај отварања стечајног поступка на законска и уговорна права прече куповине. У: Драган Вујисић (уредник). *Садашњост и будућност услужног права*. (стр. 959–980). Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу Институт за правне и друштвене науке
9. Козар, В. и Алексић Н. (2022). Прелазак права и обавеза на стечајног управника као последица отварања стечајног поступка. У: Татјана Јевремовић Петровић (уредник). *Зборник радова са XXX сусрета правника у привреди Републике Србије*. (стр. 25–41). Београд: Удружење правника у привреди Србије
10. Козар, В. и Алексић Н. (2020). Последице отварања стечајног поступка у српском процесном праву. *Право и привреда*, 58(2), стр. 84–99.
11. Козар, В. и Алексић Н. (2018). Мере обезбеђења и „мораторијум“ у претходном стечајном поступку. *Право и привреда*, 56(4–6), стр. 515–530.
12. Козар, В. и Алексић Н., *Коментар Закона о стечају са новелама из 2017. године и судском праксом*
13. Козар, В. (2022). Редослед намирења поверилаца из стечајне масе – исплатни редови. *Радно-правни саветник*, 3, стр. 67–80.
14. Козар, В. (2012). *Водич за примену новог Закона о парничном поступку – најважније новине у односу на претходни закон*. Београд: Пословни биро

15. Козар, В. (2021). Остваривање заложних права у стечајном поступку из вредности оптерећене имовине. У: Драган Вујисић (уредник). *Услуге и владавина права*. (стр. 929–960). Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу Институт за правне и друштвене науке
16. Козар, В. (2020). Уједначавање положаја инсолвентних правних и физичких лица увођењем личног банкрота. У: Миодраг Мићовић (уредник). *Услуге и права корисника*. (стр. 851–873). Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу Институт за правне и друштвене науке
17. Козар, В. (2022). Могућност наплате у случају смрти извршног дужника. *Радно-правни саветник*, 2, стр. 85–93.
18. Мараш, И. и Козар, В. (2021). Заштита права обезбеђених поверилаца у поступку продаје имовине стечајног дужника. *Економика предузећа*, 69(5–6), стр. 369–384.
19. Мићовић, М. (2010) *Привредно право*, Крагујевац: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу, Институт за правне и друштвене науке
20. Миленовић, Д. (1990). Правне последице отварања стечајног поступка. *Зборник радова Правног факултета у Нишу*, 30, стр. 163–181.
21. Миленовић, Д. (2010). Стечајни управник. *Право и привреда*, 47(7–9), стр. 258–272.
22. Обућина, Ј. (2015) Положај и остваривање права стечајних поверилаца у поступку банкротства и поступку реорганизације [Права поверилаца у стечајном поступку – Материјал са V Стручног скупа Агенције за лиценцирање стечајних управника и XI Европског правног и политичког форума – Копаоник], (2015, Новембар 19). Преузето са: [https://www.alsu.gov.rs/bap/upload/documents/seminari/novembar2015/Referat - Jasminka Obucina - Položaj i ostvarivanje prava stečajnih poverilaca.pdf](https://www.alsu.gov.rs/bap/upload/documents/seminari/novembar2015/Referat%20Jasminka%20Obucina%20-%20Polo%C5%BEaj%20i%20ostvarivanje%20prava%20ste%C4%87ajnih%20poverilaca.pdf)
23. Перовић, С. (уредник). (1995). *Коментар Закона о облигационим односима*, књига друга, Београд: Савремена администрација
24. Радовић, В. (2009). Дилеме у вези са појмом неизвршених двостранообавезних уговора у стечају. *Право и привреда*, 46(5–8), стр. 410–432.
25. Станковић, М., Варађанин, Т. (2023). *Увод у грађанско право*. Нови Сад: Правни факултет за привреду и правосуђе
26. Цветић, Р. (2014). Право прече куповине у извршном поступку у Републици Србији. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 48(4), стр. 147–160.
27. Царић, С. et al. (2016). *Привредно право*. Нови Сад: Универзитет Привредна академија, Факултет за економију и инжењерски менаџмент
28. Чоловић, В., Милијевић, Н. (2020). *Стечај теорија–пракса*. Бања Лука: Удружење правника Републике Српске
29. Челић, Д. (2021). Ограничења права својине на непокретним културним добрима. *Зборник радова Правног факултета у Новом Саду*, 55(2), стр. 545–569.
30. Шаркић, Н., Радуловић, Д., Почуча, М. (2019). *Посебни грађански поступци*. Београд: Правни факултет Универзитета Унион у Београду, ЈП Службени гласник

31. Шогоров, С. (2011). Пренос и поништење сопственог удела друштва с ограниченом одговорношћу. *Право и привреда*, 48(4–6), стр. 44–53.
32. Закон о стечају – ЗС, *Службени гласник РС*, бр. 104/09, 99/11, 71/12 – одлука УС, 83/14, 113/17, 44/18
33. Закон о парничном поступку – ЗПП, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 49/2013 – одлука УС, 74/2013 – одлука УС, 55/2014, 87/2018, 18/2020.
34. Закон о промету непокретности – ЗПН, *Службени гласник РС*, бр. 93/2014, 121/2014, 6/2015
35. Закон о шумама, *Службени гласник РС*, бр. 30/2010, 93/2012, 89/2015, 95/2018 (други закон)).
36. Закон о стечајном поступку – ЗСП, *Службени гласник РС*, бр. 84/04, 85/05 - др. закон
37. Закон о принудном поравнању, стечају и ликвидацији – ЗППСЛ, *Службени лист СФРЈ*, бр. 84/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 37/93, 28/96
38. Закон о враћању одузете имовине и обештећењу, *Службени гласник РС*, бр. 72/2011, 108/2013, 142/2014, 88/2015 – Одлука Уставног суда, 95/2018, 153/2020
39. Закон о удружењима, *Службени гласник РС*, бр. 51/2009, 99/2011 (други закон), 44/2018 (други закон)
40. Закон о задужбинама и фондацијама, *Службени гласник РС*, бр. 88/2010, 99/2011 (други закон), 44/2018 (други закон)
41. Закон о културном наслеђу – ЗКН, *Службени гласник РС*, бр. 129/2021
42. Закон о црквама и верским заједницама, *Службени гласник РС*, бр. 36/2006
43. Закон о културним добрима – ЗКД, *Службени гласник РС*, бр. 71/94, 52/2011 (други закони), 99/2011 (други закон), 6/2020 (други закон), 35/2021
44. Закон о привредним друштвима – ЗПД, *Службени гласник РС*, бр. 36/2011, 99/2011, 83/2014, 5/2015, 44/2018, 95/2018, 91/2019, 109/2021
45. Закон о наслеђивању – ЗН, *Службени гласник РС*, 46/95, 101/2003, 6/2015
46. Закон о облигационим односима – ЗОО, *Службени лист СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89, 57/89, *Службени лист СРЈ*, бр. 31/93, *Службени гласник РС*, бр. 18/2020
47. Закон о поступку уписа у катастар непокретности и водова – ЗПУКРНВ, *Службени гласник РС*, бр. 41/2018, 95/2018, 31/2019, 15/2020, 92/2023, чл. 3 тач. 4.
48. Правилник о катастарском премеру и катастру непокретности, *Службени гласник РС*, бр. 7/2016, 88/2016, 7/2019 (други пропис), чл. 159.
49. Влада Републике Србије. (2004). Предлог закона о стечајном поступку – Образложење, (2024, Мај 30). Преузето са: <https://www.srbija.gov.rs>, стр. 66.
50. Решење Републичког геодетског завода бр. 952-02-23-2034/2016 од 27. 7. 2016, (2024, Мај 30). Преузето са:
<https://www.rgz.gov.rs/content/docs/000/000/003/pravni%20stav%20zabelezb%20s%20tecaja%20kao%20zabelezb%20licnih%20stanja.pdf>